

ΑΠ 13/2022.

Μπορεί να διαβαστεί οποιοδήποτε αποδεικτικό ή διαδικαστικό έγγραφο, το οποίο προέρχεται από άλλη ποινική ή πολιτική δίκη, όπου δεν έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση ή πρόκειται για απόφαση που δεν είναι αμετάκλητη και δεν προκαλείται απόλυτη ακυρότητα (171 παρ. 1 δ). Αντίθετα, η άρνηση του δικαστηρίου να αναγνώσει έγγραφο ή αμετάκλητη απόφαση που προσκόμισε ο κατηγορούμενος κατά την αποδεικτική διαδικασία με ταυτόχρονη προφορική ή έγγραφη αίτηση για την ανάγνωσή του ή η μη απάντηση στη σχετική αίτηση, επιφέρει ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, επειδή σ' αυτή την περίπτωση θίγονται τα δικαιώματα υπεράσπισης και ακρόασης του κατηγορουμένου, αντίστοιχα [και όχι επειδή δεν έχει τηρηθεί η διάταξη του άρθρου 362 παρ. 2 ΚΠΔ, η οποία δεν τάσσεται με ποινή ακυρότητας της σχετικής διαδικασίας (ΑΠ 887/2020, 1700/2019, 984/2017, 1239/2017)].

«...»

Σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ.1 ΚΠοινΔ, "ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη, προκαλείται: 1. αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν: α) ... δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από το νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα". Επίσης, κατά το άρθρο 6 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 53/1974 και έχει υπερνομοθετική ισχύ κατά το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος, "παν πρόσωπον κατηγορούμενον επί αδικήματι τεκμαίρεται ότι είναι αθώον μέχρι της νομίμου αποδείξεως της ενοχής του", σύμφωνα δε με το άρθρο 14 παρ.2 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Δ.Σ.Α.Π.Δ.), που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2462/1997, "κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για ποινικό αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο εωσότου η ενοχή του αποδειχθεί σύμφωνα με το νόμο". Με τις ως άνω διατάξεις, στα πλαίσια της έννοιας της "δίκαιης δίκης" επί ποινικών υποθέσεων, καθιερώνεται το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου καθ' όλα τα διαδικαστικά στάδια μέχρι να εκδοθεί καταδικαστική απόφαση επί της δίωξης που ασκήθηκε σε βάρος του, κατοχυρώνεται, δηλαδή, το δικαίωμα κάθε κατηγορουμένου να θεωρείται (τεκμαίρεται) αθώος, εωσότου η ενοχή του αποδειχθεί νομίμως. Κατ' αυτό, η Πολιτεία, μέσω των

οργάνων της, οφείλει να αποδείξει την ενοχή του κατηγορουμένου και όχι ο κατηγορούμενος την αθωότητά του. Απόρροια του τεκμηρίου αθωότητας είναι η αρχή της επιείκειας προς τον κατηγορούμενο, η οποία επιβάλλει το δικαστήριο, εν αμφιβολία, να αποφανθεί υπέρ του κατηγορουμένου (in dubio pro reo). Η παραβίαση του τεκμηρίου αυτού επάγεται, εκτός από την αναίρεση της απόφασης για έλλειψη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, οπότε ιδρύεται και ο από το άρθρο 510 παρ.1 στοιχ. Α' λόγος αναίρεσης, σε συνδυασμό με το προπαρατεθέν άρθρο 171 παρ.1 στοιχ. δ' ΚΠοινΔ . Περαιτέρω, κατά το άρθρο 362 παρ. 2 του ΚΠΔ , διαβάζονται στο ακροατήριο οι αμετάκλητες αποφάσεις που εκδόθηκαν σε άλλη ποινική ή πολιτική δίκη, αν το δικαστήριο κρίνει ότι η ανάγνωση αυτή είναι χρήσιμη. Αν δεν συντρέχει η ως άνω προϋπόθεση για να αναγνωσθεί η απόφαση, θα πρέπει να μην εναντιωθεί κάποιος από τους διαδίκους. Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν απαγγέλλει ρητώς ακυρότητα για την παραβίασή της ενώ ούτε επέρχεται από την παραβίαση αυτή απόλυτη ακυρότητα σύμφωνα με το άρθρο 171 παρ. 1 ΚΠΔ, ούτε κάποια πλημμέλεια της απόφασης. Εξάλλου, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 177, 178 και 179 ΚΠΔ, προκύπτει ότι στην ποινική διαδικασία επιτρέπεται κάθε είδος αποδεικτικού μέσου, είτε από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 178 είτε άλλα, ακόμη και άκυρα, εκτός αν η χρησιμοποίησή τους απαγορεύεται από το νόμο είτε ρητώς είτε γιατί είναι αντίθετη σε διατάξεις του ισχύοντος δικονομικού συστήματος, οπότε η χρησιμοποίησή τους προσβάλλει το δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου και επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας κατά το άρθρο 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ. Συνεπώς, από τη διάταξη του άρθρου 362 ΚΠΔ σε συνδυασμό και προς τις διατάξεις των άρθρων 170, 171 και 177 ΚΠΔ, προκύπτει ότι το δικάζον Ποινικό Δικαστήριο, αναζητώντας την ουσιαστική αλήθεια για τη διαμόρφωση της κρίσης του ως προς την ενοχή του κατηγορουμένου, προβαίνει στην ανάγνωση και ουσιαστική αξιολόγηση οποιουδήποτε χρήσιμου εγγράφου, αποδεικτικού ή διαδικαστικού, εφόσον δεν αμφιβάλλει για τη γνησιότητά του έστω και αν το έγγραφο προέρχεται από άλλη ποινική ή πολιτική δίκη, στην οποία δεν έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση ή πρόκειται για απόφαση που δεν είναι αμετάκλητη χωρίς αυτό να συνεπάγεται απόλυτη ακυρότητα. Αντίθετα, η άρνηση του δικαστηρίου να αναγνώσει έγγραφο ή αμετάκλητη απόφαση που προσκόμισε ο κατηγορούμενος κατά την αποδεικτική διαδικασία με ταυτόχρονη προφορική ή έγγραφη αίτηση για την ανάγνωσή του ή η μη απάντηση στη σχετική αίτηση, επιφέρει ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, επειδή σ' αυτή την

περίπτωση θίγονται τα δικαιώματα υπεράσπισης και ακρόασης του κατηγορουμένου, αντίστοιχα [και όχι επειδή δεν έχει τηρηθεί η διάταξη του άρθρου 362 παρ. 2 ΚΠΔ, η οποία δεν τάσσεται με ποινή ακυρότητας της σχετικής διαδικασίας (ΑΠ 887/2020, 1700/2019, 984/2017, 1239/2017). Τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 502 παρ.1 εδ. γ` του ΚΠΔ, σε κάθε περίπτωση διαβάζονται και λαμβάνονται υπόψη από το δικαστήριο τα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης που περιέχουν τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάσθηκαν και κατάλογο των αναγνωσθέντων εγγράφων. Δηλαδή, κατά την έννοια της διάταξης αυτής τα αναφερόμενα στα πρακτικά της πρωτοβάθμιας δίκης ως αναγνωσθέντα έγγραφα θεωρείται ότι αναγνώσθηκαν και στην κατ' έφεση δίκη και παραδεκτά λαμβάνονται υπόψη για το σχηματισμό της δικανικής κρίσεως [ΑΠ 955/2016, ΑΠ 669/2014.

...»